

12. Podbeskydská vulkanická oblast

V pásu, táhnoucím se v délce 100 km od Hranic až k Českému Těšínu, se lze setkat s pozůstatky vulkanismu. Vulkanismus odráží počínající a krátkodobou tvorbu riftu v pánvi hluboko v oceánu v období vzniku flyšové pánve vnějších Karpat. Rift představuje oslabené místo v zemské kůře (např. průlom, příkopová propadlina, hlubinný pokles) vzniklé roztahováním zemské kůry a kde proniká magma. Vulkanity tvoří převážně izolovaná žilná tělesa, méně zastoupené jsou podmořské výlevy a akumulace pyroklastického materiálu (tj. úlomků sopečného původu). Vulkanické horniny jsou výjimečné v Pobeskydí v tom, že celé území je jinak tvořeno usazenými flyšovými horninami a vulkanity těmito flyšovými horninami pouze místy pronikají. Horniny vzniklé v tomto prostoru mají jméno podle města Těšína – odborně se nazývají horniny těšinitové asociace (jedná se hlavně o těšinit a pikrit). Jde o tmavé bazické horniny podobné čedičům. V okolí Frýdku-Místku je lze nalézt odkryvy těles v Bašce, v Řepištích a několik málo zřetelných těles je mezi Staříčí a Brušperkem. Velký pikritový lom je v Žermanicích a ten je chráněn jako přírodní památka. V širším okolí jsou významné Hončova hůrka u Příbora a na území města Nového Jičína přírodní památky „Polštářové lávy ve Straníku“, „Pikritové mandlovce u Kojetína“ a přírodní rezervace „Svinec“

Baška - peřeje

Velmi pěknou ukázkou tohoto vulkanismu lze spatřit v Bašce, přímo v korytě řeky Ostravice. Skalní výchozy, v místě zvaném „Peřeje“, asi 200 m proti proudu jižně od mostu mezi Baškou a Kunčičkami jsou tvořeny magmatity tmavě zelené až černé barvy.

1. Celkový pohled na horní část vulkanického tělesa - peřejí uprostřed toku Ostravice.

Na pravém břehu Ostravice vytvářejí těšínitové horniny polštářové lávy, které jsou charakteristické pro podmořské výlevy v podobě pytlovitých těles, hromadících se původně v plastickém stavu na úbočích podmořských vulkánů.

2. Polštářové lávy na břehu Ostravice ve spodní části.

3. Dutinky vyplněné krystaly světlých minerálů.

Dutinky po sopečných plynech jsou vyplňovány různými krystaly. V horninách jsou také žilky kalcitu (krystalický vápenec). Sedimenty vystupující v nadloží i v podloží těšinitů jsou kontaktně metamorfovány do zelenošedých, světlešedých a tmavošedých kontaktních rohovců. Tvoří také útržky uzavřené v magmatitech.

4. V magmatitech uzavřené konkrce jílovců.

5. Žilky kalcitu a do zelena přeměněné horniny.

6. Peřeje se zde střídají s hlubokými tůněmi.

7. Závěr horní části lávového tělesa.

Řepišťe - Vinohrady

Zajímavá lokalita je i v Řepišťích, v části Vinohrady a ulici s příznačným jménem Na Skále. V zářezu železniční trati č. 323 vedoucí z Frýdku-Místku do Ostravy (u označnicku trati 15,1 km) jsou v pravém nárazovém břehu Ostravice odkryty výchozy těšinitů.

8. Celkový pohled na výchoz těšinitů v Řepišťích.

Těšinity v této lokalitě jsou význačné nápadnými černými jehličkovitými vyrostlicemi až 6 cm dlouhých krystalů rozptýlenými ve světlejší základní hmotě. Vyrostlice jsou tvořeny zejména amfiboly, z dalších tmavých minerálů se vyskytuje olivín a biotit. Základní hmota obsahuje živec (plagioklas) a další minerály ze skupiny zeolitů. Těšinity jsou v odkryvu značně navětralé a místy mají rozpadavý charakter. Celý prudký svah je pokryt suti znesnadňující pohyb. Při návštěvě lokality je třeba dbát proto zvýšené opatrnosti a navíc v její bezprostřední blízkosti vede frekventovaná železniční trať.

9. Suťovisko pod skalou.

10. Charakteristický těšínit z Řepišť.

Lom Žermanice

V Žermanicích v blízkosti vodní nádrže Žermanice na řece Lučině lze navštívit opuštěný, v současnosti zatopený a částečně zazemněný těšinitový lom. Mokřad na jeho dně vznikl uměle po zatopení lomu, ovšem je přírodní rezervací s výskytem chráněných rostlin a živočichů a evropskou významnou lokalitou.

11. Celkový pohled na Žermanický lom.

12. Sloupovitá odlučnost lávového tělesa.

Stěna lomu ukazuje strukturu vulkanického tělesa. Uprostřed stěny je pěkně vyvinuto těleso, které v plastickém stavu sjíždělo po úbočí podmořského vulkánu, a při chladnutí vznikla sloupovitá odlučnost horniny. Na okraji lomu je odkryto ostré rozhraní vulkanického tělesa a okolních flyšových usazených hornin.

13. Flyšové vrstvy jílovců a pískovců (světlá hornina uprostřed) v kontaktu s těšínitovým tělesem (tmavé horniny vpravo a zcela vlevo).

Těšínity jsou horniny tmavých barev a s obsahem bazických prvků. Lokality s těšínitem jsou proto záhřevné a vytváří se zde půdy mnohem živnější, než na okolních jílovcových a pískovcových podkladech. Proto i část Řepišť v blízkosti výchozu těšínitu se jmenuje Vinohrady a skutečně se zde na zahradách rodí velmi dobré hrozny. I lom v Žermanicích hostí řadu teplomilných druhů.

Nejbohatší lokalitou z hlediska výskytu vzácných rostlin a živočichů, jejichž výskyt je ovlivněn alkalickým těšínitovým podkladem, je přírodní rezervace Svinec (na území města Nový Jičín). Významné jsou především velmi bohaté květnaté louky a výskyt orchidejí.

14. Bohatý výskyt vstavače bledého v PR Svinec.

Kudy tam:

Baška – Peřeje

Lokalita se nachází přímo v korytě řeky Ostravice 150 m a 300 m proti proudu od silničního mostu Baška – Kunčičky u Bašky.

GPS: horní část 49°38'27"N, 18°22'00"E
 dolní část 49°38'33"N, 18°22'00"E

Doprava:

Autobus: Příměstské linky směr Baška, do zastávky „Baška střed“, přímo u ní odbočuje vpravo místní komunikace mezi rodinnými domy, po ní jdeme a pokračujeme stále rovně až k řece Ostravici, přímo podél ní vedou lužním porostem pěšiny. Dolní část peřejí je od tohoto místa asi 50 m po proudu, horní - větší část peřejí - je asi 100 proti proudu. Také lze použít příměstskou linku do Hodoňovic do zastávky „Kunčičky-požární zbrojnice“, pak přejít most přes Ostravici a hned za ním odbočit vpravo na místní komunikaci a dále viz jako auto.

Auto: Do Bašky, kde lze zaparkovat u kulturního domu nebo obecního úřadu. Z obou parkovišť jdeme směrem na Kunčičky, kde těsně před silničním mostem odbočíme doleva okolo řeky. Místní komunikace se zatáčí prudce doleva a po několika metrech zase doprava. Tam kde se opět prudce stáčí doleva (k zastávce „Baška-střed“) odbočíme doprava a pěšina nás dovede až na břeh Ostravice. Podél ní pěšinou, viz výše.

Pěšky: Z Místku od Sadů B. Smetany stále kolem levého břehu Ostravice vede dobře schůdná cesta až do Kunčiček u Bašky. Tady přejdeme přes silniční most na pravý břeh a za mostem hned odbočíme doprava na místní komunikaci, po které pokračujeme jako z parkoviště, viz výše.

Řepiště – Vinohrady

Lokalita se nachází v místní části Vinohrady mezi koncem ulice Na Skále a řekou Ostravicí na pravém břehu řeky, těsně vedle železniční trati Frýdek-Místek – Ostrava.

GPS: 49°43'44"N, 18°18'19"E

Doprava:

- Autobus:** konečná městské linky č. 5 (a také ostravské městské linky č. 81) „Řepiště – U Kříže“, odtud ulicí Vinohrady, která ústí na hlavní silnici přímo naproti zastávce, asi 900 m (ulice se asi po 500 m stáčí prudce doleva!) až na křížení s ulicí Na Skále, přímo v křižovatce vede pěšina vpravo z kopce přes louku okolo kapličky s věkovitými stromy a dál údolíčkem až k železniční trati, kde pěšina pokračuje vpravo k nádraží Paskov, zde ale odbočíme kolem trati doleva a po necelých 100 m se lokalita nalézá. Na těchto posledních 100 m je nutná zvýšená opatrnost, terén je značně neschůdný a železniční trať je dosti frekventovaná.
- Vlak:** Do stanice Paskov, od ní okolo bývalého hotelu Balkán pokračujeme pěšinou podél trati až k místu, kde odbočuje doleva do kopce (do ulice Na Skále), pokračujeme ale rovně asi 100 m kolem trati (kilometrovník trati 15,1).
- Auto:** Do Řepiště, kde odbočíme do ulice Vinohrady a na křížení s ulicí Na Skále zastavit. Dále pěšky (viz výše).
- Pěšky:** Po cestě vedoucí po levém břehu těsně kolem řeky Ostravice přes území Sviadnova a Žabně až do Paskova k mostu do Řepiště, přejdeme silniční most a hned za ním v úrovni nádraží před bývalým hotelem „Balkán“ odbočíme doprava a pěšinou podél trati (z ní vede několik odboček doleva do obce Řepiště, ty však mineme) až k místu, kde odbočuje doleva do kopce (do ulice Na Skále - je to v blízkosti mostu železniční vlečky přes řeku do Biocelu), pokračujeme asi 100 m rovně (kilometrovník trati 15,1). Kromě posledních 100 m je cesta sjízdná i na kole.

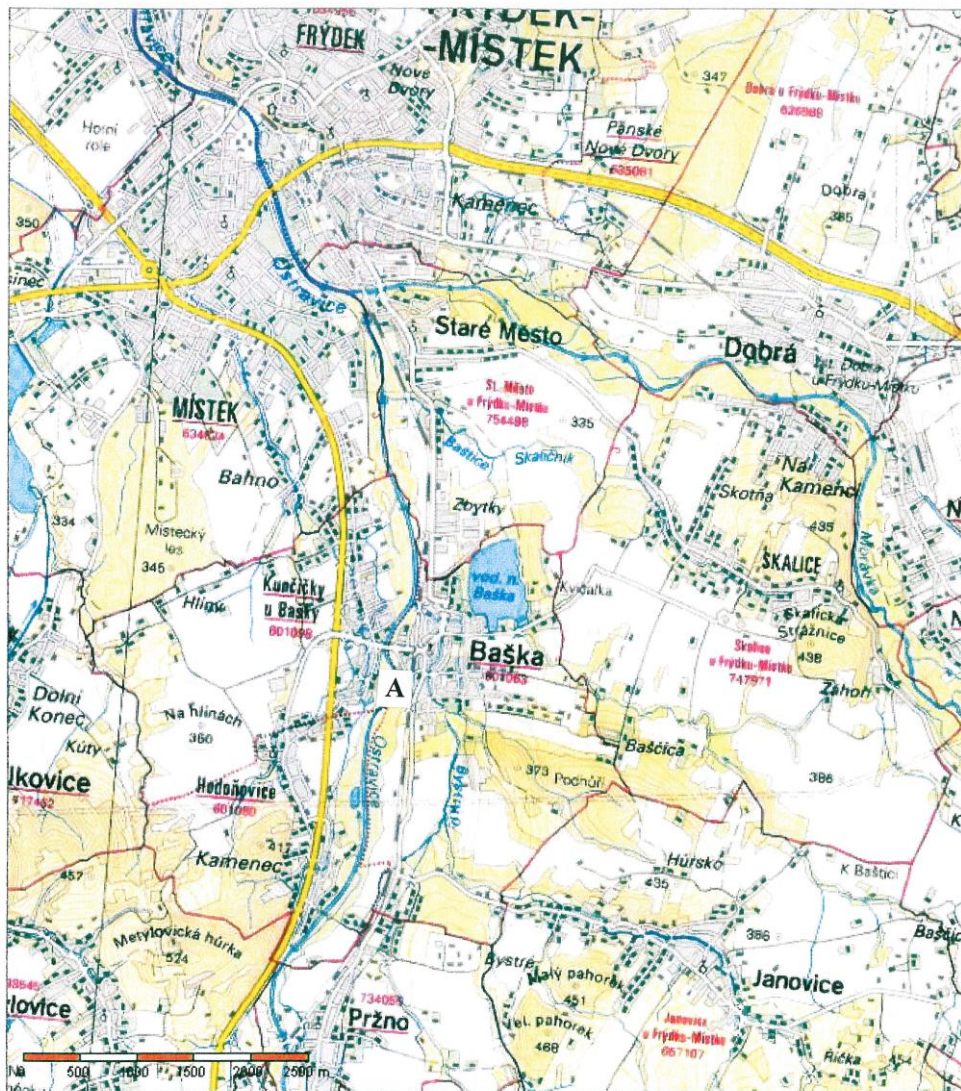
Žermanický lom

Lokalita leží v těsné blízkosti hráze přehrady a je po dobře přístupná z parkoviště na pravém břehu v blízkosti přehradní hráze. Lokalitu lze pozorovat pouze z pěšiny vedoucí po obvodu.

GPS: 49°44'02"N, 18°26'54"E

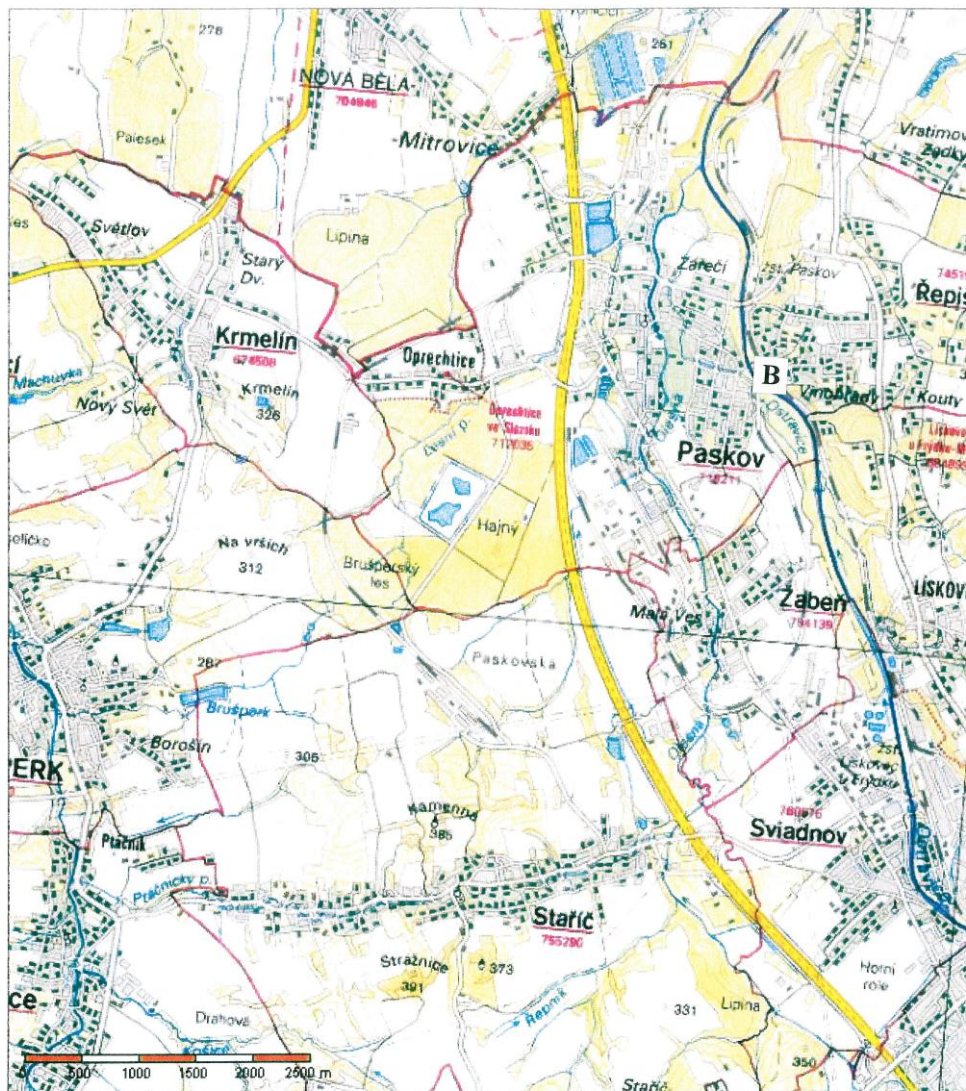
Doprava:

- Autobus:** Příměstskou linkou směrem Lučina a Dolní Domaslavice, vystoupit na zastávce „Lučina-přehrada“ a odtud přejít hráz a přímo proti konci hráze přes silnici se rezervace nalézá.
- Auto:** Příjezd od Lučiny přes hráz nebo ze Žermanic. Parkoviště je přímo u hráze na pravém břehu.
- Pěšky:** Modře značená turistická trasa vede od vlakového nádraží ve Frýdku-Místku až přímo k rezervaci.

12. Podbeskydská vulkanická oblast

- A Baška – Peřeje
- B Řepiště – Vinohrady
- C Žermanický lom

12. Podbeskydská vulkanická oblast

- A Baška – Peřeje
- B Řepiště – Vinohrady
- C Žermanický lom

12. Podbeskydská vulkanická oblast

- A Baška – Peřeje
- B Řepiště – Vinohrady
- C Žermanický lom